

# Fine former og frisk dekor

## - flott keramikk gave til Jærmuseet

INGER SMIDT OLSEN OG PER INGE BØE

Potteri- og teglvareindustrien har lange tradisjoner i regionen vår, og i 2018 kunne Jærmuseet ta i mot en flott gave, keramikk fra Graverens Teglverk i Sandnes. Torbjørg Sægrov var giveren som i mange år hadde samlet systematisk på denne lokalproduserte keramikken. Kirsten Torborg Hetland og Elisabeth Tunglund ble engasjert til å registrere og katalogisere samlingen. I artikkelen blir vi nærmere kjent med denne keramikken og noen av personene bak produktene fra Graverens Teglverk. Informasjonen om registreringsprosjektet, designere, form og dekor, er hentet fra Kirsten Torborg Hetland sin rapport fra registreringsprosjektet.

Potteri- og teglvareindustrien har vært en viktig næring i Sandnes og regionen vår. Langs Oslofjorden, i Trøndelag og her i Rogaland ligger store leirforekomster som ble brukt til produksjon av leirvarer i Norge. I vårt fylke var potteriene først og fremst konsentrerte rundt Egersund og Sandnes.

I Sandnes lå leiren i bakken rundt Gandsfjorden og ble tatt ut og brukt allerede på 1700-tallet. Den første virksomheten, Sandnes Teglverk, ble grunnlagt i 1783. Mange små og store bedrifter fulgte etter og det ble produsert ulike typer keramiske produkt. Teglverkene og potteriene har alltid brukt lokal leire og sand. Til finere leirvarer har en importert råstoff i tillegg.



Et lagerhus med store hauger med leire. Bak haugene går en vogn på en skinnegang.  
Foto: Ukjent, \*Jærmuseet.

LAVBRENT PORØST GODS (1000 – 1200 °C.)	HØYBRENT SINTRET GODS (1100 – 1450 °C.)
Leirvarer (pottemakervarer)	Klinker
Terrakotta (uglasert)	Steingods
Keramikk	Fritteporselen
Fajanse (ekte)	Benporselen
Teglvare og ildfaste produkter	Vitreous china, lavbrent
Majolika	Feltspatporselen (ekte porselen)
Hvit fajanse	
Flint og «steintøy»	

Tabellen viser ulike typer gods. Man skiller ofte mellom lavbrent porøst gods (brennes ved ca. 1000- 1200 grader ) og høybrent sintret gods (brennes ved ca. 1100 -1450 grader).

Leirvarer og porselen utgjør en sentral del av Jærmuseet sine samlinger. Allerede fra 1970-tallet prioriterte Sandnesmuseet, som i 2002 ble en del av Jærmuseet, dokumentasjon og innsamling av gjenstander og annet materiale fra leirvareindustrien med tanke på en fremtidig utstilling. Dette arbeidet fortsatte utover på 1980-tallet. I 1990 fikk museets Potteri- og teglverkdavdeling endelig en egen plass i Langgata 72 i Sandnes. Stein Emanuel Simonsen var med som fagmann, og Jærmuseet sin konservator Målfrid Grimstvedt ble engasjert som ansvarlig for historisk presentasjon og museumsfaglig arbeid.

#### **TORBJØRG SÆGROV SIN INNSATS**

Torbjörg Sægrov, f. 1940, har i mange år engasjert seg i Sandnesmuseet og arbeidet med å dokumentere og ta vare på Sandneshistorien. Fra 1990 til 2001 var hun styreleder i museet. I disse årene ble det samlet systematisk på potterivarer fra Sandnes – først og fremst keramikk fra Ganns Potteri og Teglverk. Over flere år fikk de støtte fra Sandnes Sparebank til innkjøp. Fra 1995 begynte Torbjörg i tillegg å samle keramikk privat. I mer enn 20 år har hun samlet på keramikk produsert av A/S Graverens Teglverk i Sandnes. Denne samlingen ga hun til Jærmuseet i 2018. Da hadde Torbjörg selv registrert gjenstandene fortløpende med nummerering og katalogopplysninger og Jærmuseet fikk kopi av all dokumentasjonen hennes.

Samlingen teller nærmere 1800 objekter, stort sett gjenstander fra Graveren, men også noen få gjenstander fra Ganns, Lunds keramikk og Figgjo A/S. I denne artikkelen er det keramikken fra Graveren som blir presentert.



Portrett av Torbjörg Sægrov 2013. Foto: Berit Bass, \*Jærmuseet.

#### **GRAVERENS TEGLVERK**

Graverens Teglverk ble grunnlagt rundt 1852. Fram til midten av 1920-tallet produserte teglverket først og fremst ulike typer bygningsprodukter i tegl som drenerør, murstein og takpanner. Produksjonen av farget keramikk kom i gang i 1926 da firmaet kjøpte Hana Potteri i forbindelse med Emanuel Simonsens konkurs. Flere av Simonsens arbeidere ble med på kjøpet, og det varte ikke lenge før Graveren ble kjent for sin keramikk.



1. Flere menn er opptatt med å dekorere blomsterpotter og vaser i dekoravdelingen til A/S Graverens Teglverk, fremst på hjørnet Jakob Lund, ved siden av ham Martin Torvund.  
*Foto: Ukjent,\*Jærmuseet.*
2. Bernhard Lura bærer en potte i en gipsform inn i en "flaskeovn", en potteriovn som går over tre etasjer. Kasper Oliveren står klar til å ta imot inne i ovnen.  
*Foto: Ukjent,\*Jærmuseet.*
3. Pottemakerne dreier krukker og potter i avdelingen for ordinær dreining av leire i A/S Graverens Teglverk på Hana. Her ble det produsert større krukker, blomsterpotter og dype fat. Fra venstre står: dreier Tollef Malmin, avtager Realf Stangeland, dreier Erling Andreassen, avtager Gerd Tollefsen, dreier Severin K. Vestbø, Edvard Rønneberg og en ukjent person. *Foto: Ukjent,\*Jærmuseet.*

Graverens keramikk hadde to linjer i sin produksjon. Det var den nye funksjonalistiske stilen ved Ragnar Grimrud, og det var det tradisjonelle norske uttrykket ved Johannes Dale. Kombinasjonen ved å levere topp produkter innenfor to ulike

stilarter var med på å gjøre Graverens keramikk til ledende innenfor keramisk kunsthåndverk i Norge.<sup>1</sup> I 1976 fusjonerte Graverens Teglverk med Ganns Potteri & Teglverk og ble til Gann Graveren. Keramikkavdelingen ble nedlagt i 1982.

## SENTRALE PERSONER I KERAMIKKAVDELINGEN TIL GRAVEREN (1926 – 1982)

Ved overdragelsen av potteriet på Hana i 1926 kom nye fagfolk inn og den tyske keramikeren Wilhelm *Willy* Albouts ble firmaets første kunstneriske leder.

### WILHELM GERHARD ALBOUTS (KUNSTNERISK LEDER 1926 -1928)

Ingeniør Anders Røijen fikk oppgaven med å bygge opp den nye keramikavdelingen med den tyske keramikeren Wilhelm Albouts (1897 -1971) som leder. Albouts ble kun værende i stillingen i et par år før turen gikk videre til Sverige. Det sies at han var en svært dyktig keramikker.<sup>2</sup>

### RAGNAR GRIMSRUD (KUNSTNERISK LEDER 1928 -1946)

Ragnar Grimsrud (1902-1988) tok over etter Albouts i 1928, i noe som må karakteriseres som en nystartet pottemakervirksomhet. Grimsrud arbeidet ved Graverens Teglverk i perioden 1928-46, bortsett fra 1933-34 da han var ansatt på Egersund Fajansefabrikk. Som kunstnerisk leder høstet han anerkjennelse for de nye produktene som ble utviklet. I begynnelsen hadde disse et snev av art deco; senere utviklet han et modernistisk funksjonelt formspråk. Grimsrud blir regnet som en av Norges fremste og mest begavede keramikere på 1900-tallet. I 1946 gikk han over til Figgjo og hadde stor suksess der.

### ELSA ØDVIN GRIMSRUD (DEKORATØR 1928 -1946)

Elsa Ødvin Grimsrud var en av de første dekoratørene som ble ansatt i keramikavdelingen til Graverens



Arbeider fra W. Albouts. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.



Arbeider fra R. Grimsrud. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.

Teglverk. Hun arbeidet i bedriften 1928—1946 bortsett fra en kort periode midt på 1930-tallet. Hennes mest kjente dekor er fiskermotivene. Disse ble veldig populære og solgte godt. Utgangspunktet skal ha vært oppgaven med å designe gaven fra Sandnes kommune til kronprinsbryllupet i 1929. Motivene ble brukt på svært mange forskjellige gjenstander som middags-serviser, kaffeserviser, fruktfat, krus, boller og vaser. Den håndmalte dekoren kan ha forandret seg over tid, ettersom det opp gjennom årene var flere dekoratører som jobbet med den. En av disse var Johannes Dale.



Om settet med fiskermotivet av Elsa Ø. Grimsrud, skriver Norsk tidende i 1936: «... dette settet var dessutan prydd med handmålingar, små vakre fiskarmotiv som var ulike på kvart stykke av stellet. Dei har dekoratøren vore heppen med. Her var det laga noko tiltalande og sernorsk og kunstnerisk, som har alle sjanser til å få verande verd.»

Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.

#### **WILLIAM KNUTZEN (KUNSTNERISK LEDER 1946 -49)**

Etter at Ragnar Grimsrud gikk over til firmaet Figgjo kraftselskap, senere Figgjo Fajanse, ansatte Graveren William Knutzen (1913 – 1983) som kunstnerisk leder. Han var hos Graveren fra 1946 til 1949. Til tross for sin korte periode, satte også han sitt tydelige preg på produksjonen av bruks- og pyntekeramikk hos Graveren. Han blir omtalt som en *usedvanlig begavet og allsidig keramiker som ikke slo seg til ro i et formspråk, men stadig eksperimenterte og forsøkte nye former.*<sup>3</sup>

Etter oppholdet i Graveren, hadde han eget verk-



Arbeider fra W. Knutzen. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.

sted på flere steder. Blant annet i Lysaker, Elverum, Røa og fram til sin død i 1983, på Heggenes i Valdres.

### **NILS AARRESTAD SIVERTSEN (KUNSTNERISK LEDER 1949 -66)**

Det var Nils Aarrestad Sivertsen (1920 – 2016) fra Stavanger, som skulle bringe arven videre etter de to store, Grimsrud og Knutzen. Nils Sivertsen hadde studert ved Statens Håndverks- og kunstindustriskole i Oslo, og praktisert flere plasser, før Graveren hentet han inn i 1949 som erstatting for Knutzen. Han skulle bli til 1966. Sivertsen fortsatte utviklingen av Graveren, men fant fort ut at også gamle former med ny pryddrakt solgte godt. Vaser, urner, små og store skåler, fat, askeskåler, mm. ble vanlige. Det kom hele 300 nye former i hans periode, men ikke noen nye kaffekopper eller kaffeserviser i denne tiden. Stort sett var Sivertsen den eneste designeren på Graveren i denne perioden, men han hadde god hjelp av dekoratørene og særlig Johannes Dale. Spesielt dekorarbeid ble Sivertsen sitt store interessefelt.



Arbeider fra Nils Aa. Sivertsen. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.

### **JOHANNES DALE (DEKORATØR 1929 – CA. 1960?)**

Johannes Dale ble født i 1887 og vokste opp utenfor Risør. Han lærte seg tidlig rosemaling hos Øystein Ve-saas i Telemark. Dale fikk jobb i Graverens Teglverk i 1929. Han var ikke keramiker, men fikk jobb som dekoratør. I begynnelsen malte han mye rosemalt dekor, men etter hvert ble det mange landskapsmotiv



Arbeider fra Johannes Dale. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.

blant dekorene hans. Spesialdekor ble også en stor artikkel. Johannes Dale nevnes som en fremragende eksponent for rosemalingsmotivene sine i Graveren. Han fortsatte også med å dekorere fiskermotivet som Elsa Ø. Grimsrud hadde designet. Han arbeidet sammenhengende i over 30 år i Graveren.

### PAUL RASMUSSEN

#### (KUNSTNERISK LEDER 1966 – USIKKERT)

Paul Rasmussen designet og dekorerte produkter i Graverens Keramikk. Etter å ha jobbet som dekoratør, overtok han som formann etter Nils Aa. Sivertsen. Han ble betegnet som dyktig og kreativ i sitt arbeid og deltok også i produksjonen av egne design.

På 1970-tallet er historien til Graverens Keramikk nokså turbulent. Lederne i avdelingen skiftet ofte etter at Nils Aa. Sivertsen sluttet.<sup>4</sup> Omsetningen til avdelingen var dalende, og Graverens Teglverk satset heller på andre avdelinger enn keramikken. Diskusjonen om



Arbeider fra Paul Rasmussen. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.

nedleggelse av avdelingen startet allerede i 1970. Resultatet en omlegging av produksjonen på bekostning av blomsterpotter. I 1972 gikk inntjeningen endelig oppover, men denne trenden varte ikke. Keramikkavdelingen i Graverens Teglverk ble lagt ned i 1982.

### STEIN EMANUEL SIMONSEN

#### (KUNSTNERISK LEDER 1975 – 1978)

Stein Emanuel Simonsen (1945 – 2018) var født i Sandnes. Allerede som 12-13-åring begynte han å jobbe hos faren som var pottemaker og drev EMS keramikk i Sandnes. Etter eksamen artium 1964, var han hospitant ved Statens Kunst- og Håndverksskole året etter. I 1968 tok han diplomeksamen i keramisk design ved Stafford University i England. Seinere var han knyttet til Porsgrund-Egersund Fayance A/S og Figgjo Fajanse-Stavangerflint A/S før han kom som leder til Graverens Keramikk i 1975. Her var han inntil han som 6. generasjons pottemaker, åpnet sitt eget pottemakeri i Sandnes i 1978.



Arbeider fra S.E. Simonsen. Foto: Elisabeth Tunland, \*Jærmuseet.



## REGISTRERINGSPROSJEKTET

Kirsten T. Hetland ble engasjert av Jærmuseet til å stå for registrering og katalogisering av samlingen fra Torbjørg Sægrov. Informasjonen om prosjektet og arbeidet er hentet fra registreringsrapporten hennes. Senere kom også Elisabeth Tunglund inn som prosjektmedarbeider. Litteratur, kataloger og samtaler med Torbjørg Sægrov var sentrale kilder i identifiseringsarbeidet av keramikken. Ved å kombinere disse ulike kildene har en i stor grad kunnet fastslå produksjonsperiode for former og dekor, samt navngi formgiverne.

## FORM OG DEKOR

Arbeidsperioden for den enkelte kunstneriske leder hos Graverens Teglverk var viktig i arbeidet med å identifisere og systematisere samlingen. I katalogene skiller en mellom form og dekor. En gjenstand har en bestemt form, men den kan bli dekorert med flere ulike mønstre. Kombinasjonen av form og dekor

definerer gjenstanden. Vi grupperer gjenstander med samme dekor, dvs. de kan ha ulike former, med samme dekor. Dekketøy som kopp, tallerker, skåler mm. som har samme dekor, kaller vi et servise.

De kunstneriske ledernes ansettelsesperiode, i kombinasjon med dekor- og formnumrene, danner som regel en kronologisk rekkefølge. Ved hjelp av kataloger, har det langt på vei vært mulig å anslå datering og formgiver for en stor del av gjenstandene i samlingen. Ofte har disse numrene vært påført på undersiden av gjenstanden. Noen av designerne utviklet både former og dekor, mens andre arbeidet kun med dekordesign. Designer av form og dekor trenger derfor ikke å være samme person.

Ved prosjektavslutning var det omtrent 300 gjenstander med ukjent dekornummer og i overkant av 100 gjenstander med ukjent formnummer. Totalt ble 1752 gjenstander registrert i prosjektet.



Gjenstandene kom inn til museet i pappesker som i mengde tilsvarte om lag to paller. Sigbjørn Stangeland var den som tok imot, pakket ut og sorterte samlingen i første omgang. Gjenstander med lik dekor ble samlet i grupper på hyller. Dette la et godt grunnlag for det videre arbeidet.

*Foto: Kirsten Torbjørg Hetland, \*Jærmuseet.*



Til venstre; to sider fra bildekatalog som viser formene 86, 87, 88, 89, 365, 366, 367, 368 og 369 som William Knutzen kan være formgiver for. Disse kan være eksempler på formnumre fra tidligere tidsperioder som han tok i bruk. Til venstre; to sider fra katalog m/prisliste som viser dekor. På bilde nederst til høyre vises bl.a. dekor 0283 med fiskemotiv og 0296 med krabbemotiv. Basert på dekornummer knyttes begge motivene til William Knutzen.



Form 250 og dekor 217. Foto: Elisabeth Tunglund, \*Jærmuseet.

### SIGNATUR OG STEMPLER

I artikkel om Graverens Teglverk i Sandnes Historie- og Ættesogelag sin årbok leser vi: *Den eldste keramikken er bare merket med stempel. GRAVEREN skrevet i halvsirkel, slik den oransje lysestaken viser. Nummerering ble trolig tatt i bruk rundt 1928. Sammen med nummer kom stemplet med pipe og Gr, uten tekst under.*<sup>5</sup> Basert på dette, ble gjenstander med halv-sirkel-signatur datert til før 1935, men kan muligens være fra før 1930. Mats Linder deler også dette synet i sin artikkel om Graverens Teglverk i Store norske leksikon.<sup>6</sup>



Skåler og askebeger med "halvsirkel"-stempel. Foto: \*Jærmuseet

Nederst fra venstre: vase med uvanlig stempel, skål og buljongkopp med "fabrikpipe"-stempel. Foto: \*Jærmuseet

# LITT OM FORMGIVERE OG FORMNUMRE

## FORM 01 – 127 (1926 - 1928)

Wilhelm Albouts er sannsynligvis formgiver opp til og med formnummer 127, men det er noen unntak<sup>7</sup> der William Knutzen kan ha brukt formnumre fra tidligere tidsperioder, blant annet fra Albouts sin periode.

Grensen for hvor høyt opp Albouts sine formnumre går, er basert på askebeger med formnummer 125. Dette har *halvsirkel*-formet Graveren signatur og det som tolkes som initialene til Wilhelm Albouts stemplet inn i godset på undersiden. Blomsterspredere med formnumrene 126 og 127 var trolig også fra Wilhelm Albouts – det er en likhet i form og uttrykk.



Form 032. Foto: \*Jærmuseet.



Form 066. Foto: \*Jærmuseet.



Form 100. Foto: \*Jærmuseet.



Form 110. Foto: \*Jærmuseet.

## FORM 128 – 617 ( 1928-1945)

Vi har oppført Ragnar Grimsrud som formgiver for de fleste av formene i denne perioden.



Form 194. Foto: \*Jærmuseet.



Form 305. Foto: \*Jærmuseet.



Form 359. Foto: \*Jærmuseet.



Form 453. Foto: \*Jærmuseet.

## FORM 618 - 641 (1946 – 1949)

William Knutzen ble oppført som formgiver for fat med formnummer 618, fordi fatet er dekorert med krabbe-motiv i blått og har likhetstrekk med dekornummer

0283, 0284 og 0296. Alle disse knyttes til William Knutzen på grunnlag av dekornummer.<sup>9</sup> 641 er høyeste formnummer i katalogen utgitt mellom 1946 og 1949.<sup>10</sup>



Form 618. Foto: \*Jærmuseet.



Form 626. Foto: \*Jærmuseet.



Form 634. Foto: \*Jærmuseet.



Form 635. Foto: \*Jærmuseet.

## FORM 651 – 799 (1949 - 1959)

Disse formene av Nils Aa. Sivertsen ble tidfestet til perioden 1949 – 1959. Torbjørg Sægrov skriver at form 651 er formgitt av Nils Aa. Sivertsen.<sup>11</sup> Eksempler på former som trolig er fra denne perioden:



Form 651. Foto: \*Jærmuseet. Form 653. Foto: \*Jærmuseet. Form 743. Foto: \*Jærmuseet.

Form 799. Foto: \*Jærmuseet.

## FORM 800 – 888 (1959 – 1966)

Disse formene av Nils Aa. Sivertsen ble tidfestet til perioden 1959 – 1966, basert på kataloger og samtale med Torbjørg Sægrov. Askebeger med formnummer 888 kan være en av de siste formene til Sivertsen,

dette stemmer med hans formuttrykk<sup>12</sup>. Torbjørg Sægrov skriver at form 872 er formgitt av Nils Aa. Sivertsen.<sup>13</sup> Eksempler på former som trolig er fra denne perioden:



Form 807. Foto: \*Jærmuseet.

Form 861. Foto: \*Jærmuseet. Form 872. Foto: \*Jærmuseet. Form 888. Foto: \*Jærmuseet.

## FORM 889 – 999 (TROLIG ETTER 1959 – EVT. ETTER 1966)

Dateringen anslås med ganske stor sikkerhet. Likevel kan mange av disse formene være utformet senere på 1960-tallet og 1970-tallet. I henhold til boken *Det begynte med leir*<sup>14</sup>, kan både Ole Landem, Nils Sivertsen, Tor Samuelsen, Stein Emanuel Simonsen og Paul

Rasmussen knyttes til perioden etter 1963. Dette var en periode med *hyppige skifter* av driftsledere og en periode med lite dokumentasjon. Derfor finnes det svært lite grunnlag for å identifisere formgiver og en mer nøyaktig datering.



Form 893. Foto: \*Jærmuseet.



Form 918. Foto: \*Jærmuseet.



Form 942. Foto: \*Jærmuseet.



Form 982. Foto: \*Jærmuseet.

## DEKOR 0011-0248 (1928-1945)

De fleste dekorene i denne perioden er trolig Ragnar Grimsrud sine, men både Johannes Dale, Elsa Grimsrud og en formgiver med initialer SGS (S. G. Simonsen, kvinnelig dekoratør fra Bergen?), var aktive i denne perioden. En rubrikkannonse i Stavanger Aftenblad, datert 1. juli 1929, er interessant. I annonsen står det bl.a.: *Fredag den 5. juli kl. 5 em. avholdes på grunn av flytning auk-sjon hjemme hos Wilhelm Albouts på Hana [...]* Dette kan

indikere at Wilhelm Albouts var lenger i Sandnes enn 1928. Kanskje hadde Albouts og Grimsrud en periode hvor begge var hos Graveren, selv om Grimsrud allerede høsten 1928<sup>15</sup> hadde tatt over som kunstnerisk leder.

Dekornummer 0248 er trolig Johannes Dale sin dekor. I og med at Johannes Dale var ansatt i Graveren i både Ragnar Grimsrud og William Knutzen sin periode, er det usikkerhet rundt datering for denne dekoren.



Dekor 0011. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0143. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0219. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0248. Foto: \*Jærmuseet.

## DEKOR 0249-0313 (1946 - 1949)

Trolig er de fleste dekorene i denne perioden utformet av William Knutzen, men Johannes Dale var også aktiv samtidig. Dekorene 0312 og 0313 tilhører sannsynligvis

en overgangsperiode mellom to kunstneriske ledere; Knutzen og Sivertsen. Sammen med uttrykk i dekor, skaper dette usikkerhet om hvem som er formgiver av disse.



Dekor 0253. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0259. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0261. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0313. Foto: \*Jærmuseet.

## DEKOR 0314-0403 (1949-1959)

De fleste dekorene i denne perioden er trolig formgitt av Nils Aa. Sivertsen.



Dekor 0352. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0354. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0369. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 039. Foto: \*Jærmuseet.



## DEKOR 0404-0429 (1959-1966)

Trolig er de fleste dekorene i denne perioden formgitt av Nils Aa. Sivertsen. Nils Sivertsen står bak dekor 0426<sup>16</sup>. Dekornummer 0428 og det som trolig er dekornummer 0429, kan være to av de siste dekorene til Sivertsen.<sup>17</sup>



Dekor 0410. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0417. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0426. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0428. Foto: \*Jærmuseet.

## DEKOR 0430-0495 (ETTER 1959 – EVT. ETTER 1966)

Datering av disse dekorene til etter 1959 kan anslås med ganske stor sikkerhet. Mange av formene kan også være utformet senere på 1960-tallet og 1970-tallet. Både Ole Landem, Nils Sivertsen, Tor Samuelsen, Stein Emanuel Simonsen og Paul Rasmussen<sup>18</sup> kan knyttes til perioden etter 1963.<sup>19</sup>



Dekor 0448. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0452. Foto: \*Jærmuseet.



Dekor 0495. Foto: \*Jærmuseet.

## TEGL- OG POTTERISAMLINGENE PÅ MUSEUM

Ved prosjektslutt 30.04.2019 var 1752 gjenstander katalogisert, fotografert, pakket og plassert på magasin. 1573 av disse er presentert på DigitaltMuseum.

Leirvareindustrien sin sentrale rolle i Sandneshistorien skal fortsatt være synlig og tilgjengelig selv om Sandnesmuseets potteriutstilling i Langgata for lengst er borte, og det samme gjelder tegl- og potteriutstillinga i Storgata.

Fordi Jærmuseet mangler utstillingsarealer både til denne store samlingen og mange andre gjenstander, vil mye bli formidlet på andre måter, som DigitaltMuseum ([www.digitaltmuseum.no](http://www.digitaltmuseum.no)). Digitale medier og mindre utstillinger bidrar til at kunnskapen om denne sentrale næringen og produktene utvides, synliggjøres og formidles.

Katalogisering av den store samlingen av keramikk produsert i Sandnes har gitt bedre oversyn og utvidet kunnskap om produkter og formgivere. Slik vil samlingen kunne være til nytte for et stort publikum, både samlere og andre vanlige interesserte som ønsker å vite mer. Ikke minst har kunnskapen man har tilegnet seg i prosjektet, også stor nytteverdi i Jærmuseets framtidige arbeid med keramikksamlingene.

## NOTER

<sup>1</sup> Moderne antikviteter 2000:47

<sup>2</sup> Sægrov 2006:173

<sup>3</sup> Gaustad og Danbolt: Norsk keramikk fra 1940 til i dag

<sup>4</sup> I boken *Det begynte med leir, beskrives perioden slik: Det var hyppige skifte av driftsleiarar den siste perioden. Bare mellom 1963 og 1982 er desse nemde: Ole Landem, William Knutzen, Nils Sivertsen, Tor Samuelsen, Stein Emanuel Simonsen og Paul Rasmussen*

<sup>5</sup> Sægrov 2006: 125

<sup>6</sup> Linder 2019a

<sup>7</sup> Vi antok at William Knutzen har brukt formnumre fra tidligere tidsperioder, bl.a. fra Grimsrud sin periode

<sup>8</sup> Trolig har også William Knutzen har brukt formnumre fra tidligere tidsperioder, dvs. bl.a. fra Grimsrud sin periode

<sup>8</sup> Hetland 2019: 6

<sup>10</sup> Trolig er katalogen utgitt nærmere 1949 i og med at de fleste formene til William Knutzen er presentert

<sup>11</sup> Sægrov 2006

<sup>12</sup> Mars 2019

<sup>13</sup> Torbjørg Sægrov, mars 2019

<sup>14</sup> Eggebø 1987 *Det begynte med leir* s. 129

<sup>15</sup> Stranger 1991

<sup>16</sup> Sægrov 2019

<sup>17</sup> Sægrov 2019

<sup>18</sup> Eggebø 1987: 129

<sup>19</sup> Dette var en periode med *hyppige skifte* av driftsledere og en periode med lite dokumentasjon. Derfor finnes det svært lite grunnlag for å identifisere formgiver og en mer nøyaktig datering.

## LITTERATURLISTE

- Eggebø, Aksel og Daniel Frafjord 1987: *Det begynte med leir. Leirindustriens historie gjennom 200 år*. Stavanger
- Gjerde, Jan. 2019: *Nils Aa. Sivertsen*. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/Nils\\_Aa.\\_Sivertsen](https://snl.no/Nils_Aa._Sivertsen)
- Hetland, Kirsten Torborg 2019: *Sægrovsamlingen. Keramikksamling gitt til Jærmuseet vinteren 2017/2018. Registreringsrapport med innblikk i registreringsperiode og arbeidsprosess*.
- Linder, Mats. 2019: *Graverens Tegilverk*. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/Graverens\\_Tegilverk](https://snl.no/Graverens_Tegilverk)
- Linder, Mats. 2019: *Ragnar Grimsrud*. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/Ragnar\\_Grimrud](https://snl.no/Ragnar_Grimrud)
- Linder, Mats. 2019: *William Knutzen*. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/William\\_Knutzen](https://snl.no/William_Knutzen)
- Linder, Mats. 2019b: *Ragnar Grimsrud*. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/Ragnar\\_Grimrud](https://snl.no/Ragnar_Grimrud)
- Linder, Mats. 2019c: *William Knutzen*. I *Store norske leksikon*. [https://snl.no/William\\_Knutzen](https://snl.no/William_Knutzen)
- Olsen, Astrid og Rolf S. Andersen 2000: *Moderne antikviteter. Norsk keramikk, signaturer og merker 1900-1960*. Lunde forlag, Oslo.
- Petersen, Jan og Harald Hals II 1932: *Keramikk i Rogaland. Oversikt og katalog*. Stavanger Museum.
- Stavanger Aftenblad. 1929, 01. juli: Auksjon. Fredag den 5. juli kl. 5 em avholdes på grunn av flytning auksjon hos Wilhelm Albouts.
- Stemshaug, Inger Helene 2009, 13. februar: *William Knutzen*. I *Norsk biografisk leksikon*. [https://nbl.snl.no/William\\_Knutzen](https://nbl.snl.no/William_Knutzen)
- Stranger, Ivar 1991: *Keramikeren Ragnar Grimsrud*, Rogaland Kunstnersenter.
- Stranger, Ivar 2013a, 3. juli: *Ragnar Grimsrud*. I *Norsk kunstnerleksikon*. [https://nkl.snl.no/Ragnar\\_Grimrud](https://nkl.snl.no/Ragnar_Grimrud)
- Stranger, Ivar 2013b, 25. august: *William Knutzen*. I *Norsk kunstnerleksikon*. [https://nkl.snl.no/William\\_Knutzen](https://nkl.snl.no/William_Knutzen)
- Sægrov, Torbjørg 2006: *Graveren-keramikk – et norsk industrieventyr*. Sandnes historie- og Ættesogelag Årbok.
- Sægrov, Torbjørg 2007: *Keramikeren Nils Aa. Sivertsen*, Sandnes Historie- og Ættesogelag Årbok.
- Sægrov, Torbjørg 2008: *Det gode mennesket Johannes Dale*. Sandnes historie- og Ættesogelag Årbok.
- Åse, Arne 2009, 13. februar: *Ragnar Grimsrud*. I *Norsk biografisk leksikon*. [https://nbl.snl.no/Ragnar\\_Grimrud](https://nbl.snl.no/Ragnar_Grimrud)

## INFORMANTER

Torbjørg Sægrov i november/desember 2018 og mars 2019